

Eugeniusz Cnotliwy

Białogard. Stanowisko 1

Informator Archeologiczny : badania 6, 167-169

1972

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BACHÓRZ, pow. Brzesów
Stanowisko 16

patrz neolit

BARKOWICE MOKRE, pow. Piotrków Tryb.
Stanowisko 1

patrz
okres wpływów rzymskich

BIAŁOBRZEG, pow. Września
Stanowisko VII

Muzeum Archeologiczne
w Poznaniu

Badania prowadził dr Antoni Jochowski.
Finansowało Muzeum Archeologiczne w
Poznaniu, Pierwszy sezon badań, Wczesno-
średniowieczne urządzenia warszelnicze??/
/ XII i XIII w./

Stanowisko położone jest w obrębie pradolinny Warty, wśród podmokłych łąk, obok tzw. "Starej Soli", na lewym brzegu rzeki, posiadającej wyraźne zasolenie wody. Użytkowanie osady wskazuje na to, że jej mieszkańcy mogli się zajmować produkcją soli.

W trakcie badań, pod cienką warstwą kulturową, odkryto duże, bardzo regularne, prostokątne palenisko o wymiarach 2,60 x 1,02 m, zagłębione w całość do 0,40 m. Jego dno i boczne ściany wylepione były gliną przemieszaną z drobnymi kamieniami, która zachowała się w postaci polepy wypalonej na kolor ceglasty. Wypełnisko, stanowiły trzy poziome warstwy węgli drzewnych, rozdzielone popiołem. Zawierały one nieliczne fragmenty ceramiki.

W odległości 0,60 - 0,89 m w kierunku południowo-zachodnim od paleniska przebiegał koleście rowek. Natrafiono tu na ślad stupa, szeroki około 26 cm, głęboki około 30 cm, pochodzący przypuszczalnie z jakiejś budowli zabezpieczającej palenisko. Charakter obiektów i lokalizacja w bezpośrednim sąsiedztwie źródła słonego pozwalają przypuszczać, że są to ślady warzelni soli.

Na podstawie ceramiki można wstępnie datować na koniec XII i XIII w. Być może, że właśnie tutaj znajdowała się wieś Sól wymieniana w pobliżu Wrąbczyna w dokumentach z XIII w.

BIAŁOGARD
Stanowisko 1

Pracownia Archeologiczno-Konserwatorska
P.P. PKZ Oddział w Szczecinie

Badania prowadził dr Eugeniusz Choftliwy.

Finansował WKZ w Koszalinie, Trzeci
sezon badań, Grodzisko wczesnośrednio-
wieczne, niwelacje terenu -/XVI-XVIII w/.

Celem ostatniego sezonu było przekopanie najstarszych poziomów osadniczych, przebadanie najstarszych faz umocnień obronnych i rozpoznanie ich konstrukcji. Realizacja tych celów zamknie pierwszą fazę badań nad Białogardem wczesnośredniowiecznym.

W bieżącym roku rozpoznano najstarsze fazy osadnictwa wczesnośredniowiecznego i stwierdzono, że od początku należy je wiązać z grodem.

Pierwszy gród posiadał umocnienia przekładkowe, z bierwion-dębowych osadzone w glinie / wał 5 /. Od strony zewnętrznej znajdowała się jakby ława drewniana, poza nią teren zalewowy. Wał zachował się do 1,5 m wysokości z nim należy łączyć szczątkowo zachowaną warstwę osadniczą.

Znaleziony tu bardzo skromny ilościowo zasób zabytków ceramicznych pozwala wstępnie datować początki osadnictwa, na schyłek VII wieku i początek VIII w.

Następną fazą umocnień obronnych / wał 4/ wzniesiono na zrębach starszej. Wał poszerzono zarówno w stronę wnętrza jak i na zewnątrz osady. Zasadniczy trzon stanowiły konstrukcje przedkładkowe. Lico zewnętrzne tworzyła palisada, a przed nią ostrokół nachylony skośnie na zewnątrz wału. Od strony wnętrza lico wału stanowił rząd pali dębowych, o które opierały się poziome dranice, utrzymując nasyp ziemny. Gwałtowny pożar zniszczył wał 4. Spalone konstrukcje korony wału runęły do środka grodziska.

Wał został bardzo szybko odbudowany / wał 3 / i poszerzony. Stopę wewnętrzną tworzyły słupy dębowe wkopane, które umocniały poziome dranice, tworzące rodzaj zapory wstrzymującej ziemię. Stopy zewnętrznej nie uchwycono.

Z wałem 3 można wiązać warstwę osadniczą występującą przy wale i w obrębie majdanu dom o konstrukcji plecionkowej odkryty na małej przestrzeni oraz ślady urządzeń gospodarczych do przechowywania zboża. Ponowny pożar zniszczył gród, który był znaczny, skoro przepaleniu uległo 7 warstw przekładki.

Wał 3 i 4 należy datować wstępnie na VIII-IX wiek. Później nastąpiła przerwa osadnicza o czym świadczy warstwa o zabarwieniu humusowym. Około połowy IX w. nastąpiła próba odbudowy umocnień / wał 2/. Z tej fazy zachowały się - jedynie szczątki stopy wewnętrznej wału.

Z następną fazą umocnień należy łączyć okres prosperity Białogardu. Powstały potężne umocnienia obronne o konstrukcji przekładkowej posiadają u podstawy

około 20 m szerokości. W doskonałym stanie zachowało się 7 warstw przekładki z bali dębowych. Niwelacje terenu przeprowadzona w XVI-XVIII w. zniszczyła koronę tej fazy wału.

Opisywane konstrukcje powstały najprawdopodobniej u schyłku IX w.; w 1-szej połowie X w. podlegały częściowej renowacji obejmującej głównie lico zewnętrzne. W 2-giej połowie X w. na bazie tych konstrukcji powstał piastowski wał przekładkowy z elementami hakowymi odkryty już w 1971 r.

Z opisywanym wałem przekładkowym należy łączyć 3 poziomy doskonale zachowanych domów zrębowych, wyróżniających się dużymi rozmiarami.

BIAŁOGARDA, pow. Lębork

Muzeum w Lęborku

Badania prowadziła mgr Elżbieta Skarbek.

Finansowało Prezydium PRN w Lęborku.

Trzeci sezon badań. Grodzisko wczesno-średniowieczne z X - XIII wieku.

Celem badań było możliwie dokładne rozpoznanie konstrukcji obronnych dawnego grodu. Wytyczono wykop w części południowo-zachodniej wzgórza, pomiędzy wałem a skarpią prowadzącą do fosy - w miejscu gdzie przypuszczalnie znajdowała się brama.

Grodzisko położone jest po prawej stronie szosy z Lęborka do Łeży, na skraju wysoczyzny sięgającej 68 m wysokości. Powierzchnia wzgórza /1 ha/ dość płaska, wyraźnie obniża się w kierunku północnym. Z trzech stron znajdują się strome, nieprzystępne zbocza / w części zachodniej zachowały się ślady szerokiej fosy/, jedynie od południa teren jest płaski i najlepiej przetrwał wał o wysokości 4 m. Wykop długości 18 m szeroki 4 m poprowadzone na osi północ-południe, poprzecznie do kierunku biegu wału.

Badania stratygrafii oraz treści kulturowej wskazują, że wał wzniesiony został w konstrukcji drewniano-ziemnej. Najbardziej rozbudowany był w części południowej grodu, w miejscu połączenia z okolicznym terenem wyżynnym, i zabezpieczony dodatkowo suchą fosą. Szerokość jądra wału dochodziła u podstawy 7-8 metrów, zaś przekrój całego wału osiągał 15 m u podstawy. W stratygrafii wyróżniono cztery warstwy. Wewnętrzne i zewnętrzne lico pokrywała warstwa zbitej gliny, której rozsypane wraz ze spalonymi częściami umocnień drewnianych zaznaczało się szczególnie wyraźnie w licu wewnętrznym. Przy krawędzi wysokiego zbocza od strony południowej konstrukcja w dużym stopniu uległa osunięciu i niwelacji/teren uprawny/.